

Bureauonderzoek

Projectnummer: 372671

Referentienummer: Bureauonderzoek zandvoort

Datum: 28-04-2020

Archeologisch bureauonderzoek Watertorenplein te Zandvoort

SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2335

Status: D1

Verantwoording

Titel	Archeologisch bureauonderzoek Watertorenplein te Zandvoort
Subtitel	SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2335
ISSN-nummer	2468-4813
Projectnummer	372671
Referentienummer	Bureauonderzoek zandvoort D1
Revisie	D1
Datum	28-04-2020
Auteur	Hilde Boon, MA senior KNA archeoloog/senior KNA prospector (actornummer 39446695)
E-mailadres	hilde.boon@sweco.nl
Gecontroleerd door	Jan Jaap Hekman senior KNA archeoloog/senior KNA prospector (actornummer 64229705)
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Jeroen van Rooij
	Teammanager
Paraaf goedgekeurd	

Sweco voert archeologisch onderzoek uit onder procescertificaat SIKB BRL 4000 'Archeologie' (versie 4.1) en de protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004. De archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1).

Administratieve gegevens

Uitvoerder	Sweco Nederland B.V.
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Zandvoort
Plaats	Zandvoort
Toponiem	Watertorenplein
Centrum-coördinaat	x: 96.315 / y: 487.330
Opdrachtgever	Gemeente Zandvoort
Archis Zaakidentificatie	4802988100
Oppervlakte plangebied	Circa 5350 m2
Bevoegde overheid	Gemeente Zandvoort
Projectmedewerker(s)	H. Boon (38767204)
Periode van uitvoering	Maart 2020
Beheer en plaats van documentatie	Sweco Groningen

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding van het onderzoek	7
1.2 Methodiek	7
1.3 Doelstelling en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik	8
2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	8
2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied	8
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied	8
2.2 Overheidsbeleid	8
2.3 Aardwetenschappelijke kenmerken	9
2.4 AHN	9
2.5 Archeologische waarden	10
2.5.1 Archeologische vondstlocaties	10
2.5.2 Archeologische onderzoeksmeldingen	11
2.5.3 Samenvatting archeologische waarden	13
2.6 Historische situatie	13
2.6.1 De Vuurboet	14
2.6.2 Conflictarcheologie	17
2.7 Mogelijke aanwezige bodemverstoringen	18
3 Gespecificeerde verwachting	19
4 Conclusie en advies	20
4.1 Conclusie	20
De onderzoeksvragen kunnen als volgt beantwoord worden:	20
4.2 Advies	20
Literatuurlijst en gebruikte bronnen	21
Literatuur	21
Internet bronnen	21

Bijlage 1. Locatie van het plangebied

Bijlage 2. Bekende archeologische gegevens

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Zandvoort heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie van het Watertorenplein te Zandvoort. Onderhavig bureauonderzoek is een actualisatie van het bureauonderzoek dat in 2009 is opgesteld door Grontmij (thans Sweco) voor het plangebied Middenboulevard, waar het onderhavige plangebied deel van uitmaakt. De focus van het onderhavige bureauonderzoek ligt op de archeologische verwachting voor het Watertorenplein.

De ingreep behelst onder meer het herinrichten van het Watertorenplein, waarbij woningbouw ook een optie is. De werkzaamheden die gepaard gaan met deze ingrepen kunnen het mogelijk aanwezige bodemarchief beschadigen en/of vernietigen.

Zandvoort ligt op jonge duinen en duinvalleien. Deze duinen zijn ontstaan in de Late Middeleeuwen. De jonge duinen zijn gevormd op oude wallen en strandvlakten, die in het achterland soms nog aan het oppervlak liggen. De westelijke strandwallen, waar Zandvoort op ligt, zijn de jongste. Door verstuiving van de strandwallen ontstonden duinen. Op de lager gelegen strandvlaktes vond veenvorming plaats. De jonge duinen waar Zandvoort op ligt zijn ontstaan omstreeks de 11^e eeuw.

Ondanks een relatief grote hoeveelheid bureau- en veldonderzoeken die in het onderzoeksgebied zijn gedaan, zijn in de nabije omgeving van het plangebied slechts twee archeologische vondstlocaties bekend. Dit heeft er mee te maken dat de archeologische vondstlagen over het algemeen zijn verstoord door de latere activiteiten en het ontstaan en de groei van Zandvoort. Anderzijds worden archeologische resten uit de Late Prehistorie doorgaans op een relatief grote diepte verwacht, waardoor deze niet altijd worden geraakt door de bodemroerende ingrepen.

Onder het zand van de jonge duinen kunnen archeologische resten verwacht worden die dateren vanaf de Late IJzertijd tot en met de Vroege Middeleeuwen. Op het jonge duinzand kunnen archeologische resten verwacht worden vanaf de Late Middeleeuwen. De verwachting is echter dat de top van het jonge duinzand door activiteiten in moderne perioden in grote mate verstoord zal zijn. De kans bestaat dat er resten aanwezig zijn van de Vuurboet, uit de Late Middeleeuwen en/of begin van de Nieuwe Tijd. Op basis van de historische (kaart)informatie wordt echter verwacht dat deze buiten de begrenzing van het huidige plangebied heeft gestaan, waarschijnlijk ten westen en/of ten zuiden van het plangebied.

Er wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren teneinde vast te stellen of de bodem intact is en op welke diepte mogelijke bewoningsniveaus aanwezig kunnen zijn. Indien het booronderzoek geen uitsluitsel geeft over de aanwezigheid van archeologische niveaus in de vaaggronden, dan kan op basis van het booronderzoek een proefsleuvenonderzoek worden aanbevolen. Er dient rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van resten uit de Tweede Wereldoorlog.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden waarvoor geen vervolgonderzoek is geadviseerd toch onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1.1 *Overzicht van archeologische perioden¹*

Periode	Tijd		
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		to	9.000
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	-	4.900
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	-	1.900
Bronstijd	1.900 v.Chr.	-	800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	-	12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	-	450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1.050
Late Middeleeuwen	1.050	-	1.500
Nieuwe Tijd	1.500	-	heden

Tabel 1.2 *Indeling van het Kwartair*

Chronostratigrafie			Jaren geleden		
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum	3.000	- heden	
		Subboreaal	5.000	- 3.000	
		Atlanticum	8.000	- 5.000	
		Boreaal	9.000	- 8.000	
		Preboreaal	10.000	- 9.000	
	Pleistoceen	Laat	130.000	- 10.000	
			Weichselien (ijstijd)	120.000	- 10.000
			Eemien	130.000	- 120.000
		Midden	800.000	- 130.000	
			Saalien (ijstijd)	200.000	- 130.000
			Elsterien (ijstijd)	400.000	- 315.000
		Vroeg	2.400.00	- 800.000	
			0		

¹ Bron: Archeologisch Basis Register 1992.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van de gemeente Zandvoort heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie van het Watertorenplein te Zandvoort, gemeente Zandvoort (zie bijlage 1). De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande herontwikkeling van het terrein. Dit zal plaatsvinden in twee fasen: de noordzijde ter plekke van het parkeerterrein (fase 1) en de zuidzijde rondom de watertoren (fase 2).

Onderhavig bureauonderzoek is een actualisatie van het bureauonderzoek dat in 2009 is opgesteld door Grontmij (thans Sweco) voor het plangebied Middenboulevard, waar het onderhavige plangebied deel van uitmaakt.² De focus van het onderhavige bureauonderzoek ligt op het vaststellen van de specifieke archeologische verwachting voor het Watertorenplein.

1.2 Methodiek

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform SIKB BRL 4000 protocol 4002 en bestaat uit elf processtappen (zie hieronder):

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied; vaststellen consequenties toekomstig gebruik (LS01)
2. Aanmelden onderzoek bij Archis
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid (LS01)
4. Beschrijven huidig gebruik (LS02)
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden ondergrond (LS02, LS03, LS04)
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke kenmerken (LS04)
8. Opstellen gespecificeerde verwachting en formuleren onderzoeksstrategie (LS05)
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek (LS06)
10. Aanleveren standaardrapport - afmelden onderzoek in Archis
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-depot (DS05)

Processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan de gespecificeerde verwachting (stap 8) wordt opgesteld. Deze stappen worden behandeld in paragraaf 1.1 en hoofdstuk 2. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. Processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het openbaar maken van het bureauonderzoek voor derden bij onder meer Archis en het e-Depot. Bij de uitvoering van het onderzoek is niet afgeweken van de BRL.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen voorafgaand aan die werkzaamheden de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht. Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te krijgen in de archeologische waarde van het plangebied. Het onderzoek richt zich op de vraag of er in het plangebied archeologische waarden aangetroffen kunnen worden.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?
- Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?

² Boon & Soetens 2009

2 Bureauonderzoek

2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van de plaats Zandvoort. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1. Het onderzoeksgebied betreft een straal van 250 m hieromheen.

2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied

Het plangebied betreft de directe omgeving van de watertoren in Zandvoort, alsmede het plein dat hier ten noorden van ligt. Het plein is thans in gebruik als parkeerplaats en bestaat uit verharding (tegels en klinkers).

Afbeelding 2.1. Google Streetview oktober 2018 vanaf de watertoren gezien naar het noorden gericht (fase 1).

2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied

De ingreep behelst onder meer het herinrichten van het Watertorenplein, waarbij woningbouw ook een optie is. De werkzaamheden die gepaard gaan met deze ingrepen kunnen het mogelijk aanwezige bodemarchief beschadigen en/of vernietigen.

2.2 Overheidsbeleid

De gemeente Zandvoort heeft in 2009 een archeologiebeleid opgesteld.³ De vertaling van het archeologiebeleid naar een bestemmingsplan ter plekke van het plangebied is nog niet beschikbaar gemaakt. Vooralsnog worden de adviezen van de beleidsadvieskaart als uitgangspunt gehanteerd. Hierin staat dat bij plannen groter dan 500 m² archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

³ Den Boon, L. 2009 *Nota Cultuurhistorie gemeente Zandvoort*. Haarlem, Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

2.3 Aardwetenschappelijke kenmerken

Om de landschapsgenese in beeld te brengen is gebruik gemaakt van bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten. Met behulp hiervan worden de bodem en het landschap beschreven. Onderstaande is overgenomen uit Boon en Soetens (2009).

Zandvoort ligt op jonge duinen en duinvalleien. Deze duinen zijn ontstaan in de Late Middeleeuwen. De jonge duinen zijn gevormd op oude wallen en strandvlakten, die in het achterland soms nog aan het oppervlak liggen. Deze strandwallen en -vlaktes zijn vanaf 5000 jaar geleden in een tijdsbestek van ongeveer 3000 jaar ontstaan, als gevolg van een minder snelle zeespiegelstijging. De ouderdom van de strandwallen neemt van oost naar west af. De westelijke strandwallen, waar Zandvoort op ligt, zijn dus de jongste. Door verstuiving van de strandwallen ontstonden duinen. Op de lager gelegen strandvlaktes vond veenvorming plaats. Na de Romeinse Tijd vond er spontane bosgroei plaats op de oude duinen, waardoor ontkalking en podzolering optrad, vooral op de hellingen van de duinen. Door klimaatsverandering en menselijk handelen (zoals boskap en overbeweiding) ging in de 11e en 12e eeuw veel bos verloren. Hierdoor konden de oude duinen door jong duinzand overstoven worden. De top van deze strandwal/oude duinafzettingen ligt op ongeveer 6 meter +NAP en richting de kust neemt de hoogte verder af.

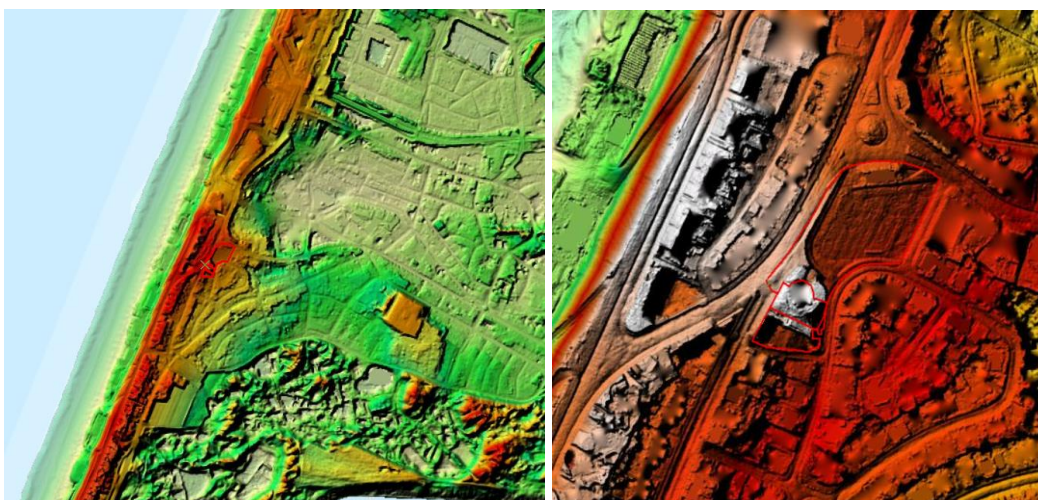
De Geomorfologische kaart geeft de mate van reliëf en de vormen die in het landschap te onderscheiden zijn aan. Het plangebied ligt in bebouwd gebied. Ten westen van het plangebied ligt een landschap met zeestrandglooiing (eenheid 4H13). Dit is het strand. Ten noorden en zuiden van Zandvoort ligt een gebied met een combinatie van lage kustduinen met bijbehorende vlakten en laagten (eenheid 4L7) en hoge kustduinen met bijbehorende vlakten en laagten (eenheid 12C1).

De bodems in het plangebied liggen in bebouwd gebied. Ten noorden en ten zuiden van het plangebied worden de bodems op de Bodemkaart getypeerd als kalkhoudende enkeerdgronden met matig fijn zand (eenheid Ez50A) en kalkhoudende duinvaaggronden met fijn zand (eenheid Zd20A). De bodems liggen in een gebied met duinvalleien en hoge duinen. De enkeerdgronden zijn ontstaan doordat men vanaf de 17e eeuw de vochtige duinvalleien als landbouwgrond ging gebruiken. De bodem werd afgegraven totdat de planten het grondwater konden bereiken, geëgaliseerd en bemest met huisvuil. Ook werd er diep gespit, waardoor hier tegenwoordig een dikke bouwvoor aanwezig is. Op deze landjes werden voornamelijk aardappels gepoot. Een gedeelte van deze "aardappellandjes" is tegenwoordig in gebruik als volkstuin.

Direct ten westen van het plangebied liggen tenslotte nog kalkhoudende vlakvaaggronden met matig fijn zand (eenheid Zn30A). Dit is het strand. Het strand is smal en steil, en bevat plaatselijk schelpenbanken, muilen en zwinnen.

2.4 AHN

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) wordt de relatieve hoogteligging van het plangebied aangegeven. Hierop is goed te zien dat het plangebied net achter de hoge jonge duinen ligt, maar nog relatief hooggelegen ten opzichte van het achterland. Meer in detail is te zien dat de weergave van de hoogteligging van het plangebied aan de zuidkant (de watertoren en deelgebied 2) belemmerd wordt door de aanwezige bebouwing; aan de noordzijde (deelgebied 1) is duidelijk te zien dat het gebied is afgevlakt met de aanleg van het parkeerterrein. De oorspronkelijke maaiveldhoogte is derhalve niet of nauwelijks te bepalen. Ook de relatieve hoogteligging en reliëf van het maaiveld in de omgeving van het plangebied is in grote mate beïnvloed door bouw en inrichting van het landschap, waardoor het AHN slechts in zeer grote lijnen representatief is.

Afbeelding 2.2. Relatieve hoogteligging (omgeving van het) plangebied volgens het AHN3. Wit/Rood is hoog; groen is relatief laag.

2.5 Archeologische waarden

Om de reeds bekende archeologische waarden in beeld te krijgen, zijn diverse bronnen geraadpleegd, zoals de Archeologische Monumentenkaart, Archis 3 en de archeologische verwachtingskaart van het betreffende gebied.

Op de archeologische verwachtingskaart (2009) is aangegeven dat er een onderzoek nodig is bij plannen die groter zijn dan 500 m². Ten noorden, aangrenzend aan het plangebied ligt de historische kern van Zandvoort, waar een onderzoek noodzakelijk is bij ingrepen groter dan 50 m².

De historische kern van Zandvoort is eveneens een archeologisch terrein van hoge archeologische waarde (AMK-terrein, monumentnummer 13897). Het plangebied ligt in een zone die op de nominatielijst staat voor opname in de Unesco World Heritage lijst, vanwege de ligging binnen de (buffer)zone Hollandse Waterlinies.

2.5.1 Archeologische vondstlocaties

In Archis 3 staan binnen het plangebied geen archeologische vondstlocaties geregistreerd (zie Tabel 2.3). Binnen het onderzoeksgebied liggen twee archeologische vondstlocaties.

Tabel 2.1 Vondstlocaties in het onderzoeksgebied

Zaakidentificatie	Complex	Datering	Beschrijving
2049473100	Nederzetting met stedelijk karakter	Nieuwe Tijd	Tijdens het karterend booronderzoek is in de boringen aardewerk, botfragmenten (kat) en een pijpekopje aangetroffen. Bij het waarderend booronderzoek dat hierop volgde is baksteenpuin en beton en kleine fragmentjes roodbakend aardewerk aangetroffen.
3039593100	Kerk	Late Middeleeuwen B	Tijdens het graven van een grindbak tegen het huidige kerschip t.b.v. beter vochttafvoer, werd een ouder fundament aangetroffen direct onder het kerschip. De muren van het kerschip bevinden zich

vrijwel geheel op de fundamenteën van de voorganger. Datering schip: de fundering die aangetroffen werd: 1440-1485. Fundering grafkapel: 1430-1475.

2.5.2 Archeologische onderzoeksmeldingen

In Archis 3 staan binnen het onderzoeksgebied liggen 11 archeologische onderzoeksmeldingen.

Tabel 2.2 Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied

Zaakidentificatie	Type onderzoek	Uitvoerder / Jaar	Resultaat
2043510100	Bureauonderzoek	Provincie Noord-Holland 1995	Het onderzoek betreft een inventarisatie van archeologische vindplaatsen in de Amsterdamse Waterleidingduinen.
2048460100	Booronderzoek	Archeomedia 2004	Complextype(n): dorpskern Datering: LME-NT Karterend en waarderend booronderzoek naar aanleiding van de geplande sloop en nieuwbouw op de locatie. Op de locatie zal een parkeerkelder komen. Tijdens het karterend booronderzoek is in de boringen aardewerk, botfragmenten (kat) en een pijpenkopje aangetroffen. Bij het waarderend booronderzoek dat hierop volgde is baksteenpuin en beton en kleine fragmentjes roodbakend aardewerk aangetroffen.
2049473100	Booronderzoek	Archeomedia 2004	
2051440100	Booronderzoek	Archeomedia 2004	Karterend booronderzoek uitgevoerd naar aanleiding van voorgenomen nieuwbouw in het onderzoeksgebied. De locatie ligt in het zuidoosten van de stadskern van Zandvoort.
2151792100	Bureauonderzoek	Grontmij 2007	De aanleiding voor het onderzoek is dat er op de locatie na sloop van de bestaande panden nieuwbouw zal worden gerealiseerd. De locatie bevindt zich in de bebouwde kom van Zandvoort nabij de historische kern van deze plaats. De historische kern is een monument met een hoge archeologische waarde.
2212022100	Bureauonderzoek	Particulier (E. Jacobs) 2008	Bureauonderzoek in het kader van herzien bestemmingsplan
2339307100	Bureauonderzoek	ADC ArcheoProjecten 2011	Er zijn aanwijzingen voor archeologische waarden daterend vanaf de IJzertijd in het plangebied aanwezig. Deze kunnen worden aangetroffen in de top van de strandwal en in bovenliggende duinafzettingen. De archeologische waarden worden verwacht vanaf maaiveld tot 2,5 m –mv. Door de aanwezigheid van een kelder zijn de archeologische waarden in de helft van het plangebied verstoord. ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

2438135100	Bureauonderzoek	ADC ArcheoProjecten 2011	Binnen het plangebied Kostverloren zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig. Voor bijna het hele gebied geldt een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de periode vanaf de late prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen vanwege de ligging op de strandwal. De resten bevinden zich naar verwachting in of aan de top van de strandwal of, indien aanwezig, het Oud Duin en onder het aanwezige Jong Duin. Alleen voor de zone aan de oostzijde van het plangebied geldt een middelhoge verwachting voor archeologisch waarden uit de periode Late Prehistorie tot en met Vroege Middeleeuwen vanwege de ligging in de lager gelegen strandvlakte en vanwege de aanwezigheid van een zone waarbinnen de grond is omgezet ten behoeve van sportvelden en camping. Voor de zone waar op de Kadastrale minuut en de Bonnekaart huizen zijn weergegeven die worden aangeduid als "Kostverloren" geldt bovendien een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de Nieuwe Tijd. De verwachting is dat deze resten zich direct onder het maaiveld bevinden. Binnen het plangebied Princessepark zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig. Voor het hele gebied geldt een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de periode vanaf de late prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen vanwege de ligging in het op de strandwal. De resten bevinden zich naar verwachting in of aan de top van de strandwal, of indien aanwezig, het Oud Duin en onder het aanwezige Jong Duin. De Jonge duinen waren tot ver in de Nieuwe tijd niet ontgonnen. In het plangebied komt pas vanaf het einde van de 19^e eeuw bebouwing voor. In de afzettingen van de Jonge duinen worden daarom alleen direct aan de noordgrens of ter plaatse van de voormalige Grindweg losse vondsten verwacht die voornamelijk zullen bestaan uit aardewerk, glas en natuursteen en kunnen dateren vanaf de 8^e of 9^e eeuw. Daarnaast kunnen er aan de noordgrens resten van verspreide bebouwing voorkomen. Ter plaatse van de (voormalige) aardappelveldjes zal de bodemopbouw verstoord zijn tot een diepte van minimaal 1 m –mv. Daaronder kunnen echter nog intacte archeologische niveaus voorkomen. Binnen
3987067100	Bureauonderzoek	IDDS Archeologie B.V. 2016	

4036540100	Booronderzoek	Archeologenbureau Argo 2017	het plangebied kunnen tevens resten voorkomen uit de Tweede Wereldoorlog. Met name aan de oostzijde zijn nog bunkers aanwezig. Ook in de rest van het plangebied kunnen sporen en vondsten uit deze periode worden verwacht, onder meer in de vorm van losse vondsten als munitie Bij het onderzoek zijn verspreid over het terrein in totaal zes boringen gezet met een maximale diepte van 2,0 m onder maaiveld. In verband met de aanwezigheid van een voorganger van de huidige bestrating konden slechts drie van de zes boringen tot in de natuurlijke ondergrond worden gezet. Uit deze drie boringen blijkt de ondergrond ter plaatse tot een diepte van 1,45 tot 1,55 m onder maaiveld in (sub)recente tijd verstoord te zijn. Tot deze diepte zijn dus geen archeologische overblijfselen (meer) te verwachten. Onder de verstoringen bevindt zich tot 1,7 – 1,75 m onder maaiveld een vermoedelijk 18^e of 19^e - eeuwse slooplaag. Hierin kunnen archeologische resten aanwezig zijn. De natuurlijke ondergrond bevindt zich onder deze laag. Gezien de geplande ontgravingsdiepte van 1,0 m onder maaiveld zullen geen archeologische overblijfselen worden verstoord. Aanbevolen wordt dan ook af te zien van archeologisch vervolgonderzoek.
4639408100	Bureauonderzoek	Transect 2018	Onbekend; geen gegevens beschikbaar

2.5.3 Samenvatting archeologische waarden

Ondanks een relatief grote hoeveelheid bureau- en veldonderzoeken die in het onderzoeksgebied zijn gedaan, zijn in de nabije omgeving van het plangebied slechts twee archeologische vondstlocaties bekend. Dit heeft er mee te maken dat de archeologische vondstlagen over het algemeen zijn verstoord door de latere activiteiten en het ontstaan en de groei van Zandvoort. Anderzijds worden archeologische resten uit de Late Prehistorie doorgaans op een relatief grote diepte verwacht, waardoor deze niet altijd worden geraakt door de bodemroerende ingrepen.

2.6 Historische situatie

Onderstaande is overgenomen uit Boon en Soetens (2009):

Al vanaf de vroegste kaarten van Nederland is Zandvoort zichtbaar, als kleine nederzetting, omringd door duinen. Afgezien van de kaart van Blaeu uit 1657, waar Zandvoort bebouwd lijkt te zijn in een schaakbordpatroon, worden op de historische kaarten tot aan de helft van de negentiende eeuw slechts enkele huizen in de duinen aangegeven, en in de meeste gevallen een kerk. Het plangebied is op het minuutplan van 1817 nog onbewoond duingebied.

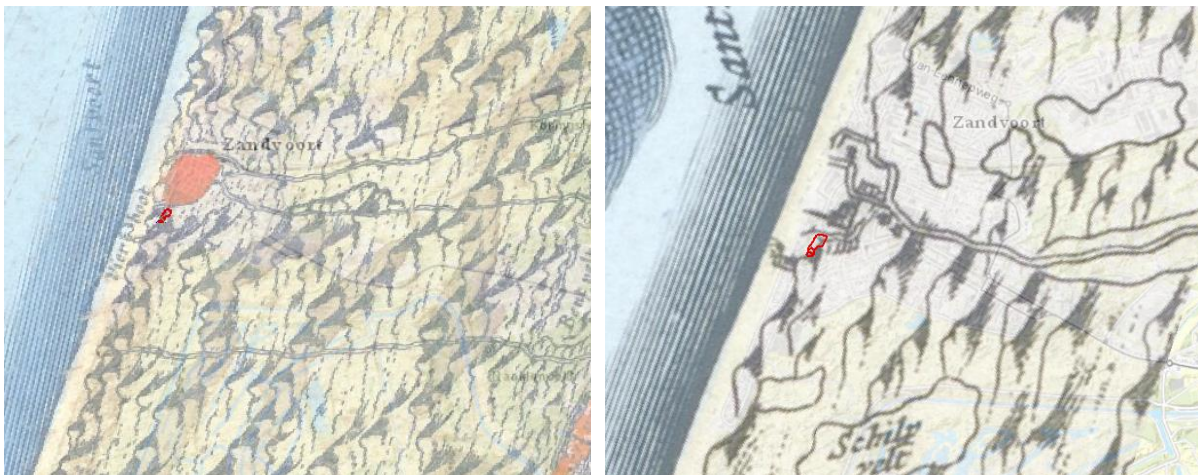
De ontwikkeling van Zandvoort lijkt aanvankelijk vooral langs de huidige Hogeweg, Haarlemmerstraat en Zandvoortselaan (allen thans de N201) te zijn ontstaan. Op een historische kaart uit 1903 zijn de contouren van het plangebied Middenboulevard zichtbaar.

Er staan enkele gebouwen in het plangebied en de deelgebieden. Waar het destijds bebouwd was, is het nu nog steeds bebouwd. Wel is er in de loop der tijd meer bebouwing bij gekomen.

2.6.1 De Vuurboet

Voor er sprake was van een vuurtoren in Zandvoort, heeft er een zogenaamde vuurboet in de duinen gestaan. De ligging van deze stelling is onbekend, maar op basis van kaartmateriaal, afbeeldingen en historische gegevens is een inschatting gemaakt dat de ligging van de Vuurboet ten zuiden van het historische centrum van Zandvoort heeft gelegen, mogelijk in de nabijheid van het plangebied. Ook zou er in 1800 een seinpost hebben gestaan. In 1820 is de Vuurboet opgevolgd door een vuurtoren die een stuk noordelijker lag.

De Vuurboet is in de Late Middeleeuwen of het begin van de Nieuwe Tijd gebouwd en zou volgens de Historische vereniging van Zandvoort in het midden van de Thorbeckestraat hebben gestaan, tussen huisnummers 26 en 28. E.e.a. is gebaseerd op een historische kaart uit 1617.⁴ Deze kaart is niet beschikbaar. Echter staat de Vuurboet ook op historische topografische kaarten uit onder meer 1629 en 1724. Met een voorbehoud voor wat betreft de nauwkeurigheid van dergelijke oude kaarten is een poging gedaan de locatie van de Vuurboet te georefereren ten opzichte van de huidige topografie. Hieruit zijn drie mogelijke locaties naar voren gekomen.

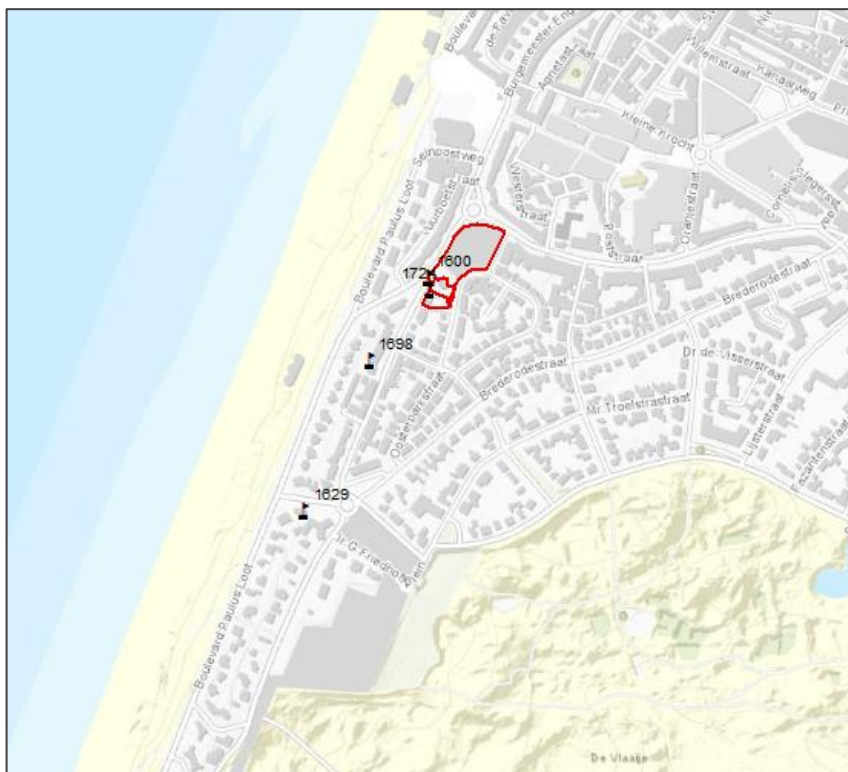

Afbeelding 2.3. Historische kaarten 1629 / 1698 (boven) en 1724 (+detail) / 1832 (onder)

⁴ Cense 2004. De historische kaart waar naar verwezen wordt is *Kaart van het dorp Zandvoort met de omliggende duinen en landen. 23 september 1617* door J.D. Verbeek uit de collectie van het Nationaal Archief. De kaart is beschikbaar op microfiche maar lijkt niet gedigitaliseerd te zijn.

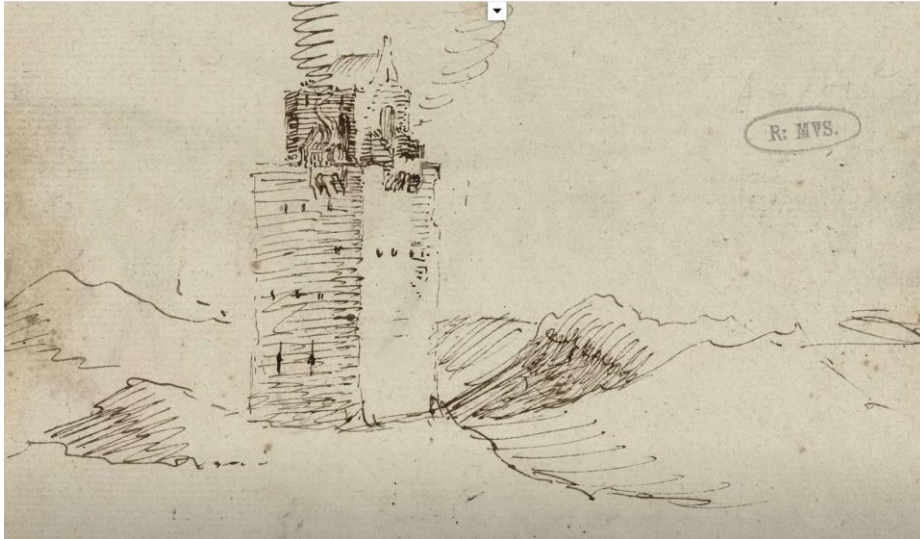
Op de kaarten uit 1628 en 1698 is de Vuurboet in de rand van de hoge duinen ingetekend, ten zuiden van de historische kern. De kaart van 1724 geeft de locatie op de westgrens van het plangebied weer, iets ten zuiden van de watertoren. De vraag is echter in hoeverre deze kaart erg nauwkeurig is. Het wegenstelsel van Zandvoort is niet waarheidsgetrouw aangegeven en er staat meer bebouwing ingetekend dan op basis van de overige kaarten mag worden verwacht in de eerste helft van de 18^e eeuw: de kadastrale minuut van een eeuw later laat een wat bescheidener beeld zien van de bewoning van het dorp. Op de kadastrale minuut is evenmin een aanwijzing te vinden in de percelering rondom het plangebied dat hier eertijds een belangrijk bouwwerk heeft gestaan. Wel loopt een pad naar het zuiden. Dit deel van Zandvoort is echter niet beschikbaar op de kadastrale minuutplans uit de periode 1811-1832.

Afbeelding 2.4. Mogelijke locaties van de Vuurboet op basis van de verschillende georeferencierte historische kaarten, alsmede de ligging zoals vastgesteld door de historische vereniging (1600).

Gezien de functie van de Vuurboet zal deze op een hoge duin hebben gelegen, waar het vuur goed zichtbaar was vanaf de zee. Op de afbeeldingen die beschikbaar zijn van de Vuurboet is over het algemeen te zien dat het bouwwerk inderdaad fier bovenop het hoogste duin in de omgeving staat, op enige afstand van het historische centrum, gezien het gezicht op de achtergrond van enkele van de afbeeldingen, waarop de kerk staat weergegeven. Aangezien het een toren was waarin open vuur werd gestookt is het ook niet zo verwonderlijk dat deze toren op enige afstand van de bewoning is neergezet. Met name de tekening van Coenraet Dekker uit 1684 toont een stenen bouwsel op een hoog duin, bij een opgang, op redelijke afstand van het dorp Zandvoort. In de atlas van Schoenmaker lijkt de Vuurboet ten noordoosten van de kerk te staan, dit is op basis van de andere bronnen erg onwaarschijnlijk. Misschien is het een wat meer vrije interpretatie van de werkelijkheid,

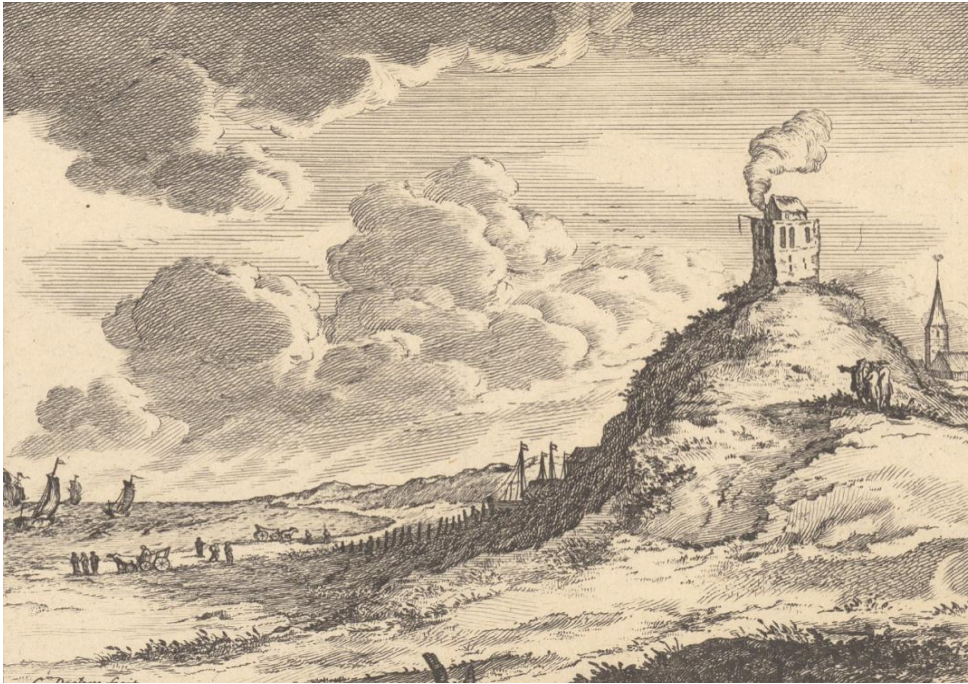
heeft er vertekening plaatsgevonden vanwege het gebruikte perspectief, of is de afbeelding ooit in spiegelbeeld opgetekend.

Afbeelding 2.5. 1607 Claes Jansz. Visscher [https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-T-1902-A-4701E\(V\)](https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-T-1902-A-4701E(V))

Afbeelding 2.6. Hendrick Cornelisz. Vroom c. 1610 uitsnede Gezicht op het strand bij Zandvoort. <https://collectie.rijksmuseumtwenthe.nl/zoeken-in-de-collectie/detail/id/9457e2ab-8ab2-583a-9fae-c56908a7d708>

Afbeelding 2.7. 1684 Coenraet Decker <https://noord-hollandsarchief.nl/beelden/beeldbank/detail/63eed048-fb8f-11df-9e4d-523bc2e286e2>

Afbeelding 2.8. 1710-1735 Atlas Schoemaker <https://geheugen.delpher.nl/>

Plaats van de Vuurboet anno 1600
(plaats bepaald door Maarten Weßer - oud landmeter Radaster)

Afbeelding 2.9. https://www.oudzandvoort.nl/klink-archief/2000-2009/De_Klink_105_%7BH_00369%7D_2007.pdf

2.6.2 Conflictarcheologie

Het plangebied ligt in de zone van de voormalige *Atlantikwall*, een Duitse verdedigingslinie langs de Atlantische oceaan vanaf Zuid-Frankrijk tot aan de Deense kust. Langs de gehele kust zijn bunkers, tankversperringen, mijnen, gevechts- en waarnemingsposities, opstellingen voor geschut, loopgraven, mangaten en barakken neergezet en aangelegd. In het gedeelte ter hoogte van het onderhavige plangebied zijn tijdens de Duitse bezetting verschillende bunkers en andere constructies voor de verdediging van de kust gebouwd. Ter plekke van Zandvoort was sprake van een Stützpunktgruppe. Ook kunnen in de

omgeving van het plangebied resten van (dichtgestorte) loopgraven en tankgrachten aanwezig zijn.⁵

De gemeente Zandvoort geeft aan dat in het onderhavige plangebied geen verdenking ligt op de aanwezigheid van niet-gesprongen explosieven. Wel bestaat deze kans rond de watertoren zelf, maar deze valt buiten het onderhavige plangebied.⁶

2.7 Mogelijke aanwezige bodemverstoringen

Gezien het huidige gebruik en de infrastructurele inrichting van het plangebied wordt verwacht dat de bovenste 80 cm tot 1 m recentelijk vergraven en/of verstoord is. Ook dient rekening gehouden te worden met bodemverstoringen als gevolg van de aanwezigheid van kabels en leidingen in de ondergrond.

⁵ www.ikme.nl

⁶ Mail dhr. R. Visser, gemeente Zandvoort d.d. 25-03-2020

3 Gespecificeerde verwachting

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied tot het begin van de 20^e eeuw uit duinland heeft bestaan, en mogelijk uit aardappelveldjes. De duinen waar Zandvoort op ligt zijn ontstaan in de 11^e eeuw. Voor het ontstaan van deze jonge duinen, lagen er oude duinen, waar tevens bewoning mogelijk was. Het plangebied ligt net achter de rand van de hoogste duinen. Onder of in het zand van de jonge duinen kunnen archeologische resten verwacht worden die dateren vanaf de Late IJzertijd tot en met de Vroege Middeleeuwen. Op het jonge duinzand kunnen archeologische resten verwacht worden vanaf de late middeleeuwen, de stichtingsperiode van Zandvoort. De verwachting is echter dat de top van het jonge duinzand door activiteiten in moderne perioden waarschijnlijk verstoord is. Bovendien ligt het plangebied net buiten de historische bewoningskern. Er is een mogelijkheid dat er resten aanwezig zijn van de Vuurboet, uit de Late Middeleeuwen en/of begin van de Nieuwe Tijd. Op basis van de historische (kaart)informatie wordt echter verwacht dat deze buiten de begrenzing van het huidige plangebied heeft gestaan, waarschijnlijk ten westen en ten zuiden van het plangebied, op de top van het hoogste duin. Ook is er sprake van de aanwezigheid van een seinpost rond 1800 op dezelfde locatie als de voormalige Vuurboet. Dit was een houten constructie, die waarschijnlijk niet of slechts zeer licht gefundeerd was. De kans dat hiervan nog resten in de ondergrond aanwezig zijn wordt niet zeer groot geacht.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt beantwoord worden:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?*

In de diepere ondergrond zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?*

Er wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren teneinde vast te stellen of de bodem intact is en op welke diepte mogelijke bewoningsniveaus aanwezig kunnen zijn. Mogelijk kan een verkennend booronderzoek onvoldoende uitsluitsel geven over de kans op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats, in dat geval kan naar aanleiding van het verkennende booronderzoek geadviseerd worden een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek adviseert Sweco Nederland in het plangebied een inventariserend veldonderzoek uit te voeren in de vorm van een verkennend booronderzoek. Het onderzoek dient gericht te zijn op het vaststellen van de mate van verstoring van de bodem en de aanwezigheid van bodemhorizonten waar bewoning mogelijk kan zijn geweest. Met name wordt gedacht aan de overgang van de jonge naar oude duinen, en/of de aanwezigheid van een ontkalkt niveau. De verwachting is dat het mogelijke bewoningsniveau uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd in de top van het jonge duinzand reeds verstoord is. Indien het booronderzoek geen uitsluitsel geeft over de aanwezigheid van archeologische niveaus in de vaaggronden, dan kan op basis van het booronderzoek een proefsleuvenonderzoek worden aanbevolen.

Er dient rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van resten uit de Tweede Wereldoorlog.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden waarvoor geen vervolgonderzoek is geadviseerd toch onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

Literatuur

Berckenrode, Balthasar Florisz. van 1629 *Rhinolandiae, Amstelaniae et circumjacent aliquot territorioru(m), accurata desc. auct. Balthazare Flor a Berckenrode. Amstelodami sumptibus Henrici Hondii Anno 1629.* (Kaart van Rijnland, Amstelland en omgeving). Via <https://noord-hollandsarchief.nl/>

Boon, H. & L. Soetens 2009. *Archeologisch onderzoek Middenboulevard Zandvoort; Bureauonderzoek*. Grontmij Archeologische Rapporten 737. Assen, Grontmij.

Cense A.M. 2004. 'De Vrolijke Vioolspeler (toegeschreven aan Frans Hals). In: *De Klink* 95. pp 14-378 – 15-379.

Velsen, C. 1724. *Kaart van Haarlem en Omstreken*. Via <https://noord-hollandsarchief.nl/>

Visscher 1698 N.. *Rhenolandia, Amstelania et circumjacentia aliquot territoria cum aggeribus omnibus, terminisq[ue] suis... A(492.621)004 B* (Provinciale Atlas) Kopergravure via: <https://noord-hollandsarchief.nl/>

Internet bronnen

www.ahn.nl

archis.cultureelerfgoed.nl

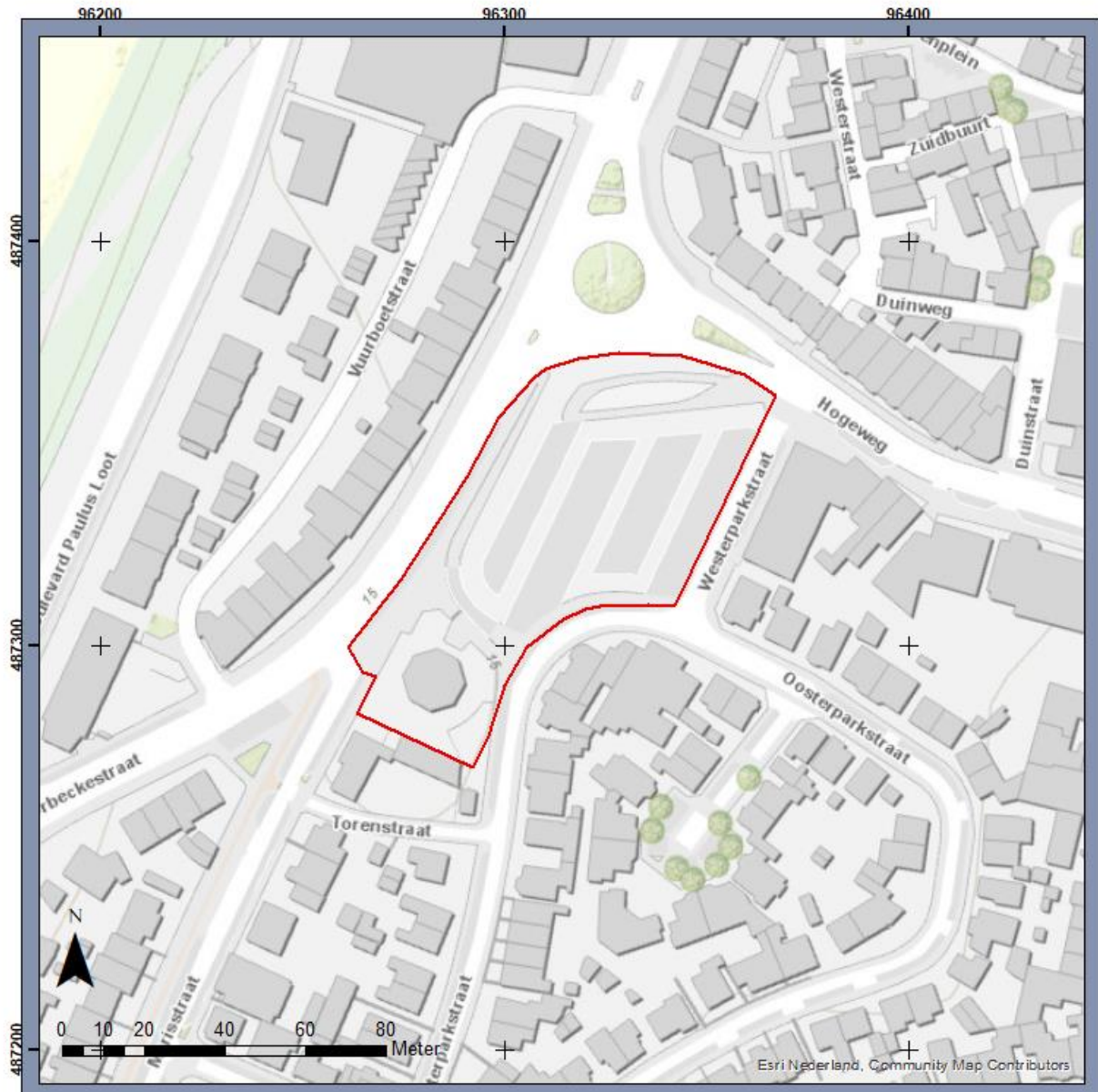
www.bodemloket.nl

www.dinoloket.nl

www.pdok.nl

www.topotijdreis.nl

Bijlage 1. Locatie van het plangebied

Bijlage 2. Bekende archeologische gegevens

